

SIMÉN DOMOKOS

ADALÉKOK SZENTBENEDEK TÖRTÉNETÉHEZ (1. rész)

(Maros-Magyarszentbenedek; Szent-Benedek; Banadic)

Az erdélyi Fehér vármegyében, a marosújvári és a kükküllővári „nagy hadiút” vonalában feküdt. Első írásos említése az 1332-ös pápai tizedjegyzékben van, mikor Péter papja 20 Dénárt, 1334-ben 2 garas adót fizetett. Évi adóját 30-40 dénárra becsülik. 1339-ben Tatamér fehérvári prépost és alkancellár a szomszédos Gambuc falut meghatározta és ekkor név nélkül említést tett a „szentbenedeki nemesekről”, mint határirtokosokról.¹

Nevének eredetét csak találgathatjuk írásos oklevelek nélkül. A vármegyék területén volt és, a szomszéd falvakhoz hasonlóan, egy Benedek nevű alapító nemestől is vehette nevét. Szóhagyomány van arról is, hogy benedekrendi szerzetesek alapították, vagy éltek itt, kikről nyerhette a nevét. Ezt a feltevést támogatná az a tény, hogy a falu a Herepe és a Száraz vám patakainak az egybefolyása mellett van, a barátoknak vámszedési joguk lehetett a Száraz vám mellett, melyet a marosújvári Maros folyón lévő vámtól megkülönböztetve „száraznak” neveztek el. Kiegészítésként megjegyzem, hogy itt hármás útélágazás volt. A 15. századig nincsen tudomásunk nagyobb egyházi birtokról Szentbenedeken.

Szentbenedek „őstörténetével” kapcsolatban az a megállapításunk, hogy a település jóval régibb az első említett írásos oklevélnél. A honfoglalás után a vidék sorsát a szomszédos marosújvári sóbánya és az itt lévő királynéi birtok határozta meg. A sóbányát már a rómaiak is termelés alá vették Salina néven. A honfoglaláskor a hét törzs vezetői az Etelközben elvesztett tengeri só pótlására egy-egy sófejtő helyet foglaltak le maguknak Erdélyben. Az itt kialakult hét vármegye közül hat a sóbányákkal és a váraikkal kapcsolatos². A sóbánya műveléséhez magyar és idegen szolganépeket telepítettek, védelmükre várat építettek. Marosújvárt Novum Castrum (Újvár) néven 1177-ben említik először³ a Benedek szomszédságában lévő tartozékaival: Tordas (1177), Kincsi (1268), Hari (1280), Faludi (1296) helységekkel. Régi neve Kincsed Újvár arra enged következtetni, hogy a 12. században biztosan fenn állt, de a Szent István alapította várak után közvetlen, vagy a római vár alapjaira épült, de mindenképpen a környékbeli helységek életét, kialakulását és sorsát befolyásolta.

A másik meghatározó tényezője e vidéknek a királynéi kiterjedt birtok volt, mely Asszonynépe nevében is megőrizte emlékét napjainkig. Szent István alapította a bakonybéli apátságot 1030-ban, neje Gizella adományozta ez apátságnak a szomszédos Magyarlapádot, melyhez Fugad, Bagó, Hárporton, Aknahegye és Sőspataka környékbeli helységek is tartoztak⁴. A nagy tatárjárásig népes volt e vidék is.

A tatárjárás végzetes volt a Maros folyó és mellék völgyeire⁵. Ekkor sok lakott terület el-kipusztult, melyeket „telek” néven említenek a későbbi oklevelek, a határjárási jegyzőkönyvek. A vidék népessége lényegesen megcsappant. IV. Béla tömeges adománylevelei ismertek ebből az időből. Így kerültek erre a vidékre nagybirtokosnak és a 13-14. századváltón már szerepet vitt Makófiak, Gyógyiak, a Kőkényes-Renold nemzetség, a Tyukodi nemzetség (a későbbi Gerendiek), a szász Talmácsiak, az Ákos nembeli Torockaiak (Ehellós) és mások. Feladatuk volt a meggyérült és kipusztult falvak lakosságának az újra benépesítése.

A tatárjárás és az azt követő hatalmas pestis pusztítása után a 14. század elejére Szentbenedek is a szomszéd falvakhoz hasonlóan újra benépesedett, akkori fogalmak szerint „sűrűn lakott” lett. Ha a pápai tizedjegyzék adatait a környező nyilvántartott helyekkel összevetjük a szentbenedekivel, úgy tűnik, hogy közel egyforma lakosságúak és jövedelműek voltak, évi 40 körüli dénárt fizettek. Ez időben a környék nyolc templomos helye közül az egyháznak ötben volt nagyobb birtoka, Szentbenedek nincsen köztük említve. „Benedeki nemeseké” volt a falu, nevüket, ha nem is ismerjük, de az azóta is átalakított, a régi alapra épített hatalmas temploma arra enged következtetni, hogy nem a szegényebbek közé tartoztak. A parókia közös volt a szomszédos Medvéssel is, az onnan Benedekre vivő utat még ma is „Halottak útjának” nevezik⁶. Tudjuk, hogy Medvést 1319-ig a Talmácsi Corradus fiai birtokolták, ekkor átadták 1/3-át a Kácsik nembeli Mihály fia Péternek és 1336-ban e birtok elcserélődött. Ha feltesszük azt, hogy Medvés és Szentbenedek nem csak egy templom-parókiához tartozott, hanem egy földbirtokoshoz is, ami gyakori eset, akkor lehetségesnek tarthatjuk azt, hogy a benedeki templomot, az ősit, a Talmácsiak ősei (is) építhették. Az első fennmaradt leltára 1700-ból az egyházközséget a gazdagabbak közt tartotta nyilván.

A 15. század sodrásában sem az egyházközség, sem a falu nem jutott nevezetes szerephez. A 16. században, ha a nagy hadiút más irányt is váltott, de a század nagy szellemi áramlata, a reformáció utat talált erre a vidékre is, népe a reformációhoz csatlakozott. Hogy annak mindenik ágán átment-e, azt megállapítani nem lehet, mert vallástörténelmünknek ez az időszak a legtöbb esetben egybeolvadt más felekezetekkel. Ha figyelembe vesszük azt, hogy a környék kulcshelysége, Marosújvár az unitárius Gálfi Jánosé, a környező falvakban a Gerendi unitárius család birtokos volt, valamint azt a tényt, hogy a 18. században is a szomszéd falvakban még éltek unitárius birtokosok⁷, feltételezhetjük, hogy nem csak Benedek lett unitáriussá, hanem más egyházközségeink is alakultak, de az unitáriusokat „irtó időben” elmaradtak, kitértek vagy kitérítették.

A szentbenedeki unitárius egyházközség megalakulásának a pontos idejét nem ismerjük, valószínű, hogy akkori földesurával 1568 (jan. 6-13) után unitárius vallásra tért a falu. Az első ismert unitárius lelkésze Szentbenedeknek Uzoni Ferenc volt 1595-ben⁸. A második ismert lelkésze Benedeknek a küllői Unitárius Egyházkör esperese, Szentmiklósi Máté, 1617-ben. Ez adathból nyilvánvaló, hogy Benedek a küllői egyházmegyéhez csatoltatott és az egyházköri központ nem a földrajzi központ Dicsőszentmárton volt, hanem egy

kiváló képviselője az unitárius lelkészeknek. Az unitáriusok erdélyi mohácsa a szombatos per volt. Ebben Benedekről Uzoni Ferenc, Szentmiklósi Máté (1617), Hégeni Torockai Gergely (1635) és Szentmihályfalvi István lelkészeknek (1638) kijutott a megpróbáltatásból, mivel unitárius patrónátusság alatt voltak⁹. Az egyházközség „életszínvonalának” visszaesése a főúthól való kiesés miatt, a tengelyig való sárba maradás, az elszigetelődés, a szegénység és a kor társadalmi-politikai adottságaival magyarázhatók egyfelől. A valódi patrónusok kihaltak, az örököseik, a kisenemesek sorsa is lassan a köznép szintjére süllyedt¹⁰. Az „elmaradottság aggasztó” még a 20. század elején is¹¹. A belső emberekre a nagy területű szórvány gondja is ránehezedett.

Szükséges megjegyeznünk, hogy a falu lakosságának magyar ajkú népe a 18. század közepéig unitárius volt, ami nem zárja ki azt, hogy más vallású, főleg reformátusok is nem szivárogtak be a faluba. 1692-ben püspöki vizsgálat volt az egyházközségben, ekkor semmi különöset, ami eltért volna a más egyházközségek életétől, nem tapasztalt a vizsgálat. Ha a vizsgálat lélekszám-adatait összevetjük a kör többi egyházközségével, egy közepes egyházközségi képet nyerünk: kétszer népesebb Nagytereminél, Szókefalvánál és Harangláb-nál, népesebb a szomszédos Bethlenszentmiklósnál és lélekszámban akkora, mint Küküllőszéplak.

A 17. században jelentős patrónus nélkül a hatalmas templomot és a belső emberi épületeket jobbára a maguk jobbágy erejéből és tehetségéből nem tudták a hívek jó karban tartani, azok a 18. század elejére nagyon megromlottak. Valószínű, hogy a templomnak, ha máshol nem, a szentély részében bordázott kőmennyezete volt, mint a hasonló stílusban épülteknek, mely akkorra meghasadozott. Írásos adat nincsen arra, hogy az 1702-ős nagy javításkor átalakították volna a templomot, hisz így is nagy volt a hívek számához képest. Valószínű, hogy a bolthajtásokat az 1702-ős javításkor cserélték ki festett kazettás mennyezetre. A mára nagyon megrongálódott kazetták festése művészi kézre és ízlésre vall. Egy kazettában a javítás éve 1702, a másikban S.D és S.K. betűk vannak festve. Több kazettában latinul van-voltak írva, a feljegyzések szerint a következők: GLORIA IN EXCELSIS DEO IN TERRA PAX HOMINIBUS. A Monográfia írójának az olvasatában továbbá: IUSTE SUUM CUIQUE (!) TRIBUE. MEMENTS MORI ET NON PECCABIS IN AETERNUM. NOSCE TE IPSUM. IUSTUS EX FIDE VIVIT ¹². A javítás alkalmával a templom kőlábait megigazították, a templomot kimeszelték, kazettás mennyezetet készítettek. A javítató lelkész Muzsnai Márton volt (1701-1711 közt lelkész Benedeken).

Nem tudjuk, hogy mi volt az oka annak, hogy a megjavított templom mellett lévő torony 1746-ra annyira megromlott, hogy „alapjaitól” kellett újra építeni. Természeti csapásról nincsen feljegyzés, talán a torony „kötései”, melyekkel azelőtt is baj volt, nem tartották meg a torony terhét, mely egybe volt építve a hajójával. Az 1746. évi nov. 30. püspöki vizsgálat¹³ jegyzőkönyve örömmel állapította meg, hogy a kevés számú hívek a dülöfélben lévő tornyot újraépítették. A jegyzőkönyvből kisejlik az a szomorú tény, ami utólag beigazolódott, hogy a kevés számú gyülekezet az építés és a széthúzás miatt kettészakadt. Ezt látva, a vizsgálat meghagyta, hogy a javításban résztvetteket írják össze: „Mivel pedig mind az üdő, mind pedig az üdővel együtt az emberek is

szoktak változni, úgy az Isten Ecclesiája is hol apad, hol nevededik, hol változik... ilyen malus eventust considerálván, hogy kitől Isten őrizzen, az Ecclában, ha valami szakadás, vallás változtatás lenne, vagy deficiálna az Ecclá tudni lehessen, hogy a következők munkálkodtak: „Décsei István és Waró Mózes uramék. Egyháztagnak Voltanak Csókási Márton, Musnai Benedek, Musnai Dávid, Pető István, Pető Miklós, Pető Mihály, Solymosi Mihály, Musnai Pál, Musnai Márton, Musnai János, Szakál György, Kömives György, Kömives János, Kömives Mihály, Vintze Mihály, Vintze István, Vintze Márton, Vintze András, Vas János, Vas György, Fodor István, Geréb Mártonné és Havadi András¹⁴. A patrónusok „162 Mfrot, a hívek hatodfélszáz és huszonnyolc Mfrot” áldoztak a torony építésére. A vizsgálatkor a torony kész van, a hívekkel van a baj, szakadnak le és ezt a püspöki tekintély sem tudta megállítani, csak jegyzőkönyvelni. A híveknek több, mint fele áttért a református vallásra és egyházközséget alapított, immár a második magyarajkút. Mi lehetett az oka ennek a szakadásnak? Okot nem adnak sehol a feljegyzések, de gondolom, hogy befolyásolta a kitérő híveket a számukhoz képest túlméretezett öreg és mindig javítást igénylő hatalmas templom, az egy nemzedék alatt a kétszeri nagyjavítás költsége, a református nemesek és jobbágyok megszorodása, a nevelés elhanyagolásából adódó öntudathiány, a református tömbben az egyetlen árvaság tudata, mint unitárius gyülekezet, valamint az „olcsóbb pap és egyházfenntartásának” az előnye. Nem hagyhatom megemlítés nélkül azt a még élő előző századból fennmaradt szájhagyományt, mely a szombatosság bélyegét hátrányosan nyomta rá az unitáriusokra, melynek részesei Benedeken is voltak. Erre emlékeztette a benedeki unitáriusokat azok a még használatban lévő klenódiumok és terítők, melyeket az előző időkben Paczolai Borbála, özv. Mikes Mihályné az unitárius vallásban való megmaradás gondolatával átok alatt hagyott a szentbenedeki gyülekezetnek: „... migh Unitaria Religiot megh változtatván el hadnák, ez fen specificalt bonumok más Unitaria Ecclesianak számára transferáltassanak Ecclai Tiszt. Uraimék által”¹⁵. A Kornis, Mikes, Paczolai család tekintélye a biztonság és a hitben való megmaradást biztosította Szentbenedeken. E nagyobb és tekintélyesebb patrónusok távozásával a kisenemesek maradtak Bendeken, köztük egy Mahai nevű buzgó református ember, aki a toronyépítési „zavarokban” a szomszédos Forróból az ott lévő, valószínű boronafából épített református(?) templomot áthozta a maga költségén Benedekre, mivel ott már nem volt szükség rá és a benedeki református önálló egyházközséget megalapította az áttért unitárius hívekből¹⁶. Forróban előzőleg éltek unitáriusok, és birtokkal bíró gyülekezetet is sejtünk, – ha az átvitt templom nem volt az unitáriusoké(?) – a 18. sz. elejéről a forróiak egy szénafüve a benedeki unitárius egyházközségi leltárban szerepelt¹⁷. A toronyépítés szorgalmazói Fodor Ferenc lelkész (1740-1747), valamint Décsei István¹⁸ és Waró Mózes nejével, désfalvi Simon Katával¹⁹ voltak.

A megmaradt unitáriusok buzgóságban bizonyítani akartak és ezért a már nagyjában elhasznált és megosztott (?) klenódiumok és textíliák helyett újakat adományoztak az egyházközségnek. A régi adományokat leltárba vevő 1700-as feljegyzés szerint²⁰, a Paczolai Borbála adományai után, mely állt: „Egy fedeles ezüst pohár kívül belül aranjas, gjolts abrosz, melj körnjül fejéres-

sel, belől virágos himekkel meg vagjon varva. Egj arannjas ezüst tánjér. Egj patjolat Szkofin(!) arannjal varrot keszkenő. Egj ejteles virágos onn kanna. Melljeket N. T. Nemzetes Mikes Mihálj Ur özvegie N. T. Nezets (!) Patzolai Borhára Asszonj conferált az Szent Benedek:(!) templomhoz átok alatt, mighe Unitaria Religio gjakoroltatik benne...". A következők adományoztak még: 1744-ben Koncz Sára a néhai Détsei István özvegye úrasztalára egy posztó takarót; Détsei István (id.?) egy harangot adományozott; 1753-ban Varó Mózes házastársa, Simon Kata egy arannyal varrott keszkenőt, Varó Mihály lánya két abroszt adott; Jobbágy Erzsébet az úrasztalára való sáhos abrosszal örökítette meg a nevét. A későbbi leltárkiegészítés szerint „AZ SZENT BENEDEKI UNIT. SZ. ECCLA. SZÁMÁRA IN. DITSŐSÉGÉRE A. 1776 DIE 1. MA(!) JANUAR B. WARÓ MOYSES ÉS D. SIMON KATA TSINÁLTATTÁK EZEN POHÁRT” és 1762-ben „T. KÓSA ANDRÁS URAM HÁZAS TÁRSA MUSNAI ERSÉBETH ASSZONY TSINÁLTATOTT... EGY ÓN KANNÁTSKÁT”²¹. A szentmiklósi egyházközséghez viszonyítva Szentbenedek sokkal gazdagabb volt.

Az 1780-as években Szentbenedekhez tartozott Sülye, Marosújvár és a rövid időre anyásított, majd „özvegyen maradt” Ó-Asszonynépe. Ez időben Asszonynépe anyagi javakkal, úrasztali felszereléssel és lévitával vált önállóvá, Marosújvár a későbbi fejlődés során a népesedési adatok szerint népesebb lett Szentbenedeknél, de az anyaegyházközség hanyatlásával elnéptelenedett.

A 18. század utolsó felében a szentbenedeki unitárius egyházközségben fellazult a fegyelem, nagy a fejtelenség: a gondnok nem számol el, 1790-ben a templom és a cinterem megjavítására az esperesi vizsgálószék „komolyan onszolja” a gondnokot, az iskola is szünetel²². A hívek az egyházi közmunkákon nem jelennek meg, ezért az első hívásra meg nem jelenőkre 24 dénár, a másodikra meg nem jelenőkre 48 dénár büntetést szabott meg az esperes. A kamatra kiadott pénzek nyilvántartása hiányos, a kamatok nem folytak be, egyesek a kölcsönnel átmentek, ill. visszamentek Moldvába. Csiki István gondnok gyengesége miatt a föld és háztaxákat sem fizették évek óta. Ebben a zavaros helyzetben az egyházhoz hagyományilag is kötődő család tagja, Simon Kata veszi kezébe az ügyek intézését. A számadásokat vezeti, az egyházi láda kulcsát magához veszi, mindent nyilván tart és csak az ő beleegyezésével történhet bármi az egyházközségben. E tarthatatlan helyzetben az 1792-ben Küküllődombón tartott zsinat 5. jkv.-i határozata értelmében az ügyek „rendezésére” egy bizottságot küld ki, Jármik Miklós köri felügyelőgondnokot, Balázs Márton esperest és Ürmösi János köri jegyzőt, hogy a generális vizitációig tegyék áttekinthetővé, rendbe a benedeki helyzetet. Ehhez a hívek közti „lazarásokhoz” járult súlyosbító körülményként a sepsikőröspataki Kis György lelkész ért törvényteleség és erőszak (Kisgyörgy Gyurinak is volt írva). 1792-t írtak, mikor Kis György, aránylag még új lelkész Benedeken, a szomszéd református földbirtokos által elfoglalt és „elszántott 7 horona fogásnyi földet” visszaszántotta az egyházi földekhez, alsó-felső szomszédja Bardutz Ádám lévén. A megharagudt Bardutz udvarbírájával és embereivel ott a helyszínen elfogatta a lelkészt, megkötöztette és mint egy rabot úgy vitte be udvarába és bezáratta. Kis György négy ökrét és ekéjét magához vitette. A lelkésznek sikerült megszökni, ökreit és ekéjét utólag váltotta ki. A lelkész jelentése ellenére a törvényes elégtétel elmaradt²³. 1795-ben felvett es-

peresi vizsgálat jegyzőkönyvében megoldatlan és veszélyes a lelkész helyzete, „A Tiszt. Papunk emlité, hogy T. Bardutz Ádám úr miatt, akár nyerjen, s akár megnyeretessék, félelmes ottani lakása, jó szívvvel el menne” más egyházközségbe²⁴. Az 1803. évi püspöki vizsgálat alkalmával a püspök megkereste Bardutzot és felelősségre vonta, perrel fenyegette. Bardutz megígérte, hogy minden törvénytelenül elkövetett tettet helyrehozza, kiegyezik a lelkésszel és az egyházközséggel. Nem lett semmi a kiegyezésből, hanem még 1816-ban a tanító szőlősét is elfoglalta erőszakkal²⁵ és évenként mind több és több területet foglalt el az egyházi földekből. 1820-ban néhainak említik Bardutzot, de a földvita még 1822-ben sem oldódott meg²⁶. (Folytatjuk)

Jegyzetek

¹ Györfly György: *Az Árpád kori Magyarország történeti földrajza*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987. II. 185. Továbbiakban: GyGy.

² Désvár, Dobokavár, Küküllővár, Kolozsvár és Fehérvár.

³ GyGy II. 189.

⁴ Uo. II. 171.

⁵ A szomszédos Bethlenszentmiklós melletti Gyászmezőn (Sirató dombon) a környékről összegyűjtött népességet a tatárok tömegesen legyilkolták (Révai Lexikon). A hagyományban ma is él.

⁶ Kusztos Tibor volt medvési református s. lelkész közlése után. Halottaikat „a templom melletti megszentelt földbe temették”.

⁷ Pl. Asszonynépén a Magyarósi, Pávai, Batsfalvi, Bedőházi, Csegezi, Boér, Biró, Simonfi(-né), Járai, Magyarai nemes családok éltek. 1760-ban új harangot öntöttek (a régi helyett?), mellyel a reformátusoknak is harangoztak kívánságra. Bona Consignata... 1770-ben, Koncz Boldizsár küküllői esperes által kezdett, hőrkötéses jegyzőkönyv, a dicsőszentmártoni Unitárius Egyházközség Irattárában 113-115 lapok. Továbbiakban BonCons... Jegyzőkönyv... II/a/2 a dicsőszentmártoni Unitárius Egyházközség Irattárában, 230. Továbbiakban: Jkv. Küküllő vidéki püspöki vizsgálat Jegyzőkönyve 1803-ból, a szőkefalvi Unitárius Egyházközség Irattárában Jelzése II. a. 26. Ó-Asszonynépe fejezetnél. Továbbiakban: Ppjkv.

⁸ Saját gyűjteményem a köri unitárius lelkészekről.

⁹ Mikes, Kornis, Paczolai birtokrész volt Szentbenedeken a 17. században.

¹⁰ Az őslakos nemesek kicserélődtek.

¹¹ Biró Pál lelkész kézírásos Monográfiája Kolozsváron az Egyház Irattárában. Továbbiakban: Monogr.

¹² Ma már nem lehet kiolvasni a kazetták szövegét, ezért a Monogr. alapján, ha hibásan lejegyezve is, de úgy közlöm.

¹³ Keresztény Magvető LIV. évf. 176-177. Továbbiakban KerMagv.

¹⁴ Összesen 13 családnév, 25 család, kb. 120 lélek.

¹⁵ BonCons 12-13. Paczolai Borhála, Mikes Mihályné története kéziratban birtokomban van.

¹⁶ Monogr. Valószínű Mohai volt az eredeti neve.

¹⁷ „A Forrobol *maradt* Szénafü(b!) a Falu Szélibe egy kis darab szána-fü”. BonCons. 13.

¹⁸ Az ifjabb kell legyen, mert az idősebb neje Koncz Sára 1744-ben egy Úrasztali posztó adományozása alkalmával özvegynek említettik. Az idős Szentmiklósnak 1718-ban is adományozott. Valószínű, hogy ő készítette Benedekre a harangot is, legalább is ő rendelte meg.

¹⁹ Bágyoni id. Varro Mózes leánya Détései Istvánné, gyermekei ifj. Mozes és Mihály. Ehhez az ifjú ügyvédhez írta Lázár István 1755. júl. 23-án keletkezett levelét Kölnből Szentbenedekre (Biás István). Ifj Varro Mozes neje désfalvi Simon Kata, a János leánya, ki egyházunk első világi főgondnokának, Mihálynak a testvére (KerMagv) (1753-1776).

²⁰ BonCons. 12-13.

²¹ Jobbágy Erzsébet (1753-1762) a turi Jobbágy család tagja. Musnai Erzsébet, Kosa Andrásné benedeki család tagja. 1711-ben Musnai Márton lelkész itt halt meg és temették el. Neki a leszármazottai lehetnek az 1746-ban említett (3. 4. helyen) Benedek és Dávid, valamint az alább említett Pál, Márton és János. 1762-ben valószínű a két elsőnek említettnek a leánya.

²² Protocollum venerabilis... kezdetű Jegyzőkönyv, a dicsőszentmártoni Unitárius Egyházközség Irattárában. 15. lap. Továbbiakban: ProtVen.

²³ Pp. jkv. Szentbenedek fejezetnél.

²⁴ ProtVen. 110.

²⁵ Jkv. II/3. 370.

²⁶ Jkv. II/3. 529. Az 1832 és az 1836. évi jegyzőkönyvek egy Csokási alias Bardutz Jozsefet említenek, aki a határperben említett Ádámnak az örököse lehet, a Csokási előnév a beszármazás helyét jelölné. Tény, hogy Csokási az 1746-os kimutatásban a patrónusok után az elsőnek van felsorolva, a kismemesek közt az első.

MATKÓ LÁSZLÓ

AZ ERDÉLYI UNITÁRIUSOK 1766-i ÖSSZEÍRÁSA

Az összeírás kéziratos másolatban a Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltárának Sinai gyűjteményében található¹. Sinai Miklós (1730-1808) bécsi, oxfordi, groningeri, franekeri egyetemi tanulmányok után töltötte be a református kollégium filológiai és történeti professzori tisztet. Jelentős Mohács előtti és utáni forrásanyagot gyűjtött össze a magyar történelem kutatásához. Az oklevélmásolatok és kéziratok egy folyómétert tesznek ki.

A XVIII. századi összeírásokat többféleképpen lehet csoportosítani:

- állami adóösszeírások (collecta, kapuadó-dica)
- egyházi adók (dézsmá, kilenced, kereszténypénz)
- urbáriumok (földesúri terhek)
- lélekösszeírások (Numerus Animarum).